

דבר העורכת

גיליון זה מוקדש לתרומת הטכנולוגיה, בייחוד זו המקוונת, לקידום הלמידה בשיטות הוראה שונות.

חלק א של הגיליון מתייחס לארבע שיטות הוראה מסורתיות: דיון, למידה שיתופית, למידה מבוססת פרויקטים ולמידת גילוי. המאמר בנושא כל אחת מהשיטות מציג את השיטה ואת השימוש בטכנולוגיה לקידום ההוראה בשיטה זו.

חלק ב של הגיליון מוקדש לשיטת הוראה שמשמשים בה בשנים האחרונות באופן חדשני והיא "הכיתה הפוכה". העיקרון של שיטה זו, הבא לידי ביטוי בשמה, הוא שינוי של פרדיגמת ההוראה המסורתית שלפיה הפעילות העיקרית של המרצה בקורס (הוראת החומר הלימודי) נעשית בחדר הכיתה והפעילות של הסטודנטים (הכנת מטלות) נעשית מחוץ לכיתה. שיטת הכיתה הפוכה מחליפה את מיקומן של שתי הפעילויות: הלימוד של החומר החדש מתרחש מחוץ לחדר הכיתה, ואילו מטלות הקורס (וגם פעילויות למידה אחרות) נעשות, לפחות בחלקן העיקרי, במהלך מפגשים בחדר הכיתה. קיימים מודלים רבים ומגוונים לשיטה זו, והם נבדלים זה מזה במאפייני החומרים שמהם התלמידים לומדים את התכנים ובשיטות ההוראה ופעילויות הסטודנטים במפגשים בחדר הכיתה. גיליון זה מתמקד במודל של כיתה הפוכה שבו הוראת חומר הלימוד של הקורס המלא או של חלקו נעשית באמצעות שיעורים מצולמים, המשמשים את התלמידים ללמידה עצמאית באופן מקוון, מחוץ למסגרת המפגשים בכיתה.

כדי ללמוד על ההיקף ועל סוגי היישום של שיטת הוראה זו במוסדות האקדמיים בארץ, פרסמתי קול קורא למאמרים בנושא זה ברשתות תקשורת אקדמיות אחדות שמקשרות קהלים נרחבים. הרשת הנרחבת ביותר הייתה רשת האקדמיה, שמונה כ-11,000 אנשי סגל מכל המוסדות האקדמיים בארץ. בתגובה קיבלתי כמה עשרות הצעות למאמרים ורק שש מביניהן התאימו להגדרה ששלחתי (שימוש מקוון בשיעורים מצולמים של קורס אקדמי). אף אם לא כל המשתמשים בשיטה זו בארץ שלחו לי מאמרים, עולה מכך שרק מספר זעום מבין המרצים במוסדות האקדמיים בארץ משתמשים כיום בשיטת הכיתה הפוכה.

תמונת מצב זו עומדת להשתנות בקרוב. בתחילת שנת 2017 הכריזה המל"ג על פרויקט למידה דיגיטלית שבמסגרתו המל"ג תממן לרבים מבין המוסדות האקדמיים בארץ פיתוח של פרויקטים להמרת קורסים פרונטליים/מסורתיים קיימים לקורסים מקוונים, או פיתוח של קורסים מקוונים חדשים. אם כך, הרי שתוך שנה ואולי לפני כן, יפותחו במגוון מוסדות אקדמיים עשרות רבות של קורסים מקוונים ובשנת הלימודים שלאחר מכן מאות ואלפי סטודנטים במוסדות האקדמיים השונים יידרשו ללמוד באופן עצמאי מהקורסים המקוונים לשם קבלת קרדיט במסגרת לימודיהם לתואר. ואולם הניסיון

שהצטבר במשך עשרות שנים של לימודים באוניברסיטאות פתוחות ובקורסים מקוונים של מוסדות אקדמיים בארץ ובעולם, מראה שתלמידים רבים מאוד מתקשים ללמוד באופן עצמאי מחומרים כתובים או מצולמים. מסקנה דומה התקבלה גם בבחינת הלמידה משיעורים מצולמים ברחבי העולם בקורסי מוקד, גם כאשר הלמידה הייתה משיעורים מצולמים שהושקעו בהם מאמצים פדגוגיים וכספיים מרובים והם עשויים בשיטות התרומות ללמידה באופן מיטבי.

הניסיון מראה גם שאחת הדרכים המועילות לשיפור הלמידה העצמאית משיעורים מצולמים במסגרת קורס אקדמי היא הוספת פגישות פנים אל פנים עם המרצה ועם התלמידים האחרים בקורס, כלומר יישום של "הוראה משולבת" בקורס. כיתה הפוכה היא אחת השיטות של הוראה משולבת, המתאימה במיוחד ללמידה עם קורסים מצולמים. אני מאמינה שלאחר שיתבררו הקשיים של מספר רב מאוד של סטודנטים בלמידה עצמאית מקורסים מקוונים, ישולבו מרבית הקורסים הללו בלמידה במסגרת של כיתה הפוכה. אולם גם הוראה בשיטת כיתה הפוכה אינה פשוטה להפעלה, מעוררת בעיות רבות בעת יישומה ועלולה להיכשל ולהכשיל סטודנטים אם אין משתמשים בה בפדגוגיה מתאימה. לפיכך, חשוב מאוד להכשיר בהקדם אנשי סגל אקדמי רבים לשימוש במודלים השונים של שיטת הוראה זו, כדי שכל אחד מהם יבחר את המודל המתאים ביותר לו ולתלמידיו וישתמש בו בצורה מוצלחת מבחינה פדגוגית.

לשם קידום מטרה זו, חלק ב של הגיליון כולל שישה מאמרים המציגים מודלים שונים לשימוש בשיטת הכיתה הפוכה המבוססת על שיעורים מצולמים של קורסים אקדמיים. מאמר נוסף מציג מחקר זוטא שבדק את עמדות הסטודנטים שהתנסו בשיטת הוראה זו במכללה בארץ. נוסף על כך, כפי שאני נוהגת לעשות בכל אחד מהגיליונות האחרונים, אני מציגה סיכום תמציתי אך מקיף למדי מספרות העולם, בעיקר מארצות הברית, בנושא של מודל הכיתה הפוכה, ובייחוד בהיבטים יישומיים. לבסוף, אני מסכמת מאפיינים מגוונים של שיטת הכיתה הפוכה המיושמים בששת המאמרים.

לסיכום, המאמרים בחלק ב של הגיליון מיועדים להוות תרומה ראשונית לצורך החינוכי להכנת אנשי הסגל באקדמיה בארץ ללמד בגישת הכיתה הפוכה, ואני מקווה שנוכל להמשיך ולפרסם מאמרים נוספים בנושא זה ובאחרים בעתיד.

העורכת

a ראו גיליון מס' 4 של "הוראה באקדמיה"